

לא נצרכא — "זהו". אלא למקום חתך — דבעלמא ככל איסור והיתר המחזירים, כגון הוציא העובר את ידו, וכגון אבר המדולדל — כולן אסורין, כדאמרין ב"צהמה המקשה" (חולין סח,ג). להא שמעתא — דכז שמואל בר רב יצחק, למה אמרו — המחמץ? לאיזו איסור אמרו לתרומה, שהמחמץ חולין נשאור שלה, או מתבל קדרה חולין

בְּלֹא נְצַרְכָּא אֶלָּא לְמַקּוּם חַתְךָ, דְּאָמַר: מְקוּם חַתְךָ בְּעֵלְמָא אָסוּר, וְהָכָא שְׂרִי.

א יְתִיב רַב דִּימִי וְקָאָמַר לָהּ לְהָא שְׂמַעְתָּא. אָמַר לִיהָ אַבְיִי: וְכָל אִיסוּרִין שְׂפַתְוֹרָה בְּמֵאָה?

וְהַתְנִין: גְּלַמָּה אָמְרוּ כָּל הַמְחַמֵּץ וּמְתַבֵּל וּמְדַמַּע לְהַחְמִיר — מִין וּמִינוּ, לְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר — מִין וְשְׂאִינוּ מִינוּ, וְקַתְנֵי סִיפָא: דְּלְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר מִין וְשְׂאִינוּ מִינוּ, כִּי צַד — גְּרִיסִין שְׂנַתְבְּשָׁלוּ עִם הָעֵדְשִׁים, אִם יֵשׁ בָּהֶם בְּנוֹתָן טַעַם, בֵּין יֵשׁ בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד, בֵּין אֵין בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד — אָסוּר. אֵין בָּהֶן בְּנוֹתָן טַעַם, בֵּין שֵׁשׁ בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד, בֵּין אֵין בָּהֶן לְהַעֲלוֹת בְּמֵאָה וְאַחַד אֶלָּא בְּמֵאֵי — לָאוּ בְּשֵׁשִׁים?

בעילי. הרי "להחמיר". אין בהן בנותן טעם — אף על פי שאין כאן היתר כדי לנטל — מותר. די בעינן אחד ממאה — היכא דאיסורא בעיניה הוא, כגון חטין בחטין, או כל דבר שלא נמשל. אבל הכא דליתיה בעיניה — לא בעינן אחד ומאה. הרי "להקל". אבל מין ומינו — לעולם להחמיר, כדאמרין לקמן ולא מישתרי עד דאיכא תרתי לטיבותא: אין נותן טעם, ואחד ומאה. קתני — מיהא די לא יביע טעמא — לא בעינן מאה ואחד, ונמאי בעילי? לאו, נששים! אלמא, ציטולא היכא דליכא טעמא — נששים הוא!

תוספות

לא נצרכא אלא למקום חתך — דבעלמא אסור, כגון שהוציא העובר את ידו לחוץ, דנפקא לן בפרק "בהמה המקשה" (חולין סח,ב) דמקום חתך אסור, מדאצטרין פרסה החזיר, אכול מקום חתך. מכלל דאי לא החזירה — אסור. ונראה: דשאר קדשים, כגון חזה ושוק ואימורין, שרי נמי מקום חתך שלהם. דהא לא אשכחן קרא ברורע בשלה יותר מבשאר קדשים. ואי ילפי בהו מעובר דאסור מקום חתך, ברורע בשלה נמי ליתסר! אלא בכלול לא אסר הכתוב מקום חתך, וזרוע בשלה וחזה ושוק ואימורים צוה הכתוב להסיר, ולא מקום חתך. והא דקאמר הכא דבעלמא אסור — היינו, באבר שיצא לחוץ, והכא שרי בכל הקדשים. ולכך לא פריך הכא "מאי חזית דגמרת" כו', כדפריך אאינך.

לא נצרכא אמירה זו להורות לנו אלא לענין מקום חתך הזרוע מן האיל. שכן ככלל אמר החכם כי מקום חתך בעלמא (בסתם) איסור והיתר שהיו מחזירים זה לזה, ונחתך האיסור מן ההיתר שמקום החתך אסור. ואילו הכא שרי [כא], ברורע בשלה הנחתכת מהאיל, מותר.

א ושבים לבירור דברי רב שמואל בר רב יצחק שאמר כי בכל איסורים שבתורה, אין ההיתר שבלע מן האיסור מותר אלא אם כן יש בו פי מאה כנגד האיסור. ונמסר כי יתיב [ישב] רב דימי וקאמר לה להא שמעתא [והיה אומר את אותה הלכה]. אמר ליה [ר] אביי: וכי כל איסורין שבתורה בטלים במאה? והתנן [והרי שנינו במשנה]: למה (אימתי) אמרו חכמים כי כל המחמץ עיטת חולין על ידי שהכניס לתוכה שאור של תרומה, וכן המתבל תבשיל של חולין בתבלין של תרומה, וכן המדמע (מערב) תרומה בחולין, שכל אלה יש להחמיר — הרי זה אמור בתערובת חולין ותרומה דווקא של מין ומינו. ואימתי אמרו שיש להקל ולהחמיר — הרי זה בתערובת מין ושאינו מינו. וקתני סיפא [ושנינו בסוטה] של אותה משנה, וכחסבר לדברים שנשנו בה מקודם: הנהגה זו של להקל ולהחמיר השנויה בתערובת מין ושאינו מינו, כיצד היא? גריסין של תרומה שנתבשלו עם העדשים של חולין. אם יש בהם בגריסים הללו שיעור בכדי שיהא נותן טעם בעדשים, בין יש בהן בעדשים כדי להעלות (לבטל) במאה ואחד, בין אין בהן להעלות במאה ואחד — אסור הכל להיאכל בחולין, וזה שאינו כהן אינו יכול לאוכלו. והרי זה "להחמיר" — שאסור הדבר אף שיש בחולין פי מאה כנגד התרומה. ואולם אם אין בהן בגריסים בנותן טעם בעדשים, בין שיש בהן להעלות במאה ואחד, בין אין בהן להעלות במאה ואחד — מותר. והרי זה "להקל" — שמוותר הדבר אף שאין בחולין כדי שיעור ביטול במאה. ויש לשאול: זה ששנינו שכאשר אין התרומה נותנת בהם טעם, אף שאין בהן להעלות במאה ואחד, החולין מותרים, אלא במאי [במה]. באיזה שיעור בטלה התרומה? לאו [האם לא] שהיא בטלה בששים, ושלא כדברי רב שמואל בר רב יצחק!

דאמר מקום חתך בעלמא אסור והכא שרי בכת"י: דאמר מר מקום חתך בעלמא אסור והכא שרי בכת"י: דעלמא אסור והכא שרי ויש כתיב שחסרות בהם מלים אלה. המחמץ ומתבל ומדמע בכת"י: המתבל והמחמץ והמדמע. מין ומינו... מין ושאינו בכת"י: מין במינו... מין בשאינו. וקתני סיפא להקל ולהחמיר מין ושאינו מינו בכת"י: חסרות מלים אלה. גריסין שנתבשלו בכת"י: גריסין של תרומה שנתבשלו. אם יש בהם בכת"י: ויש בהם. בין יש... בין אין בכת"י: בין שיש... בין שאין. במאה ואחד בכת"י ובמשניות: באחד ומאה.

החיים

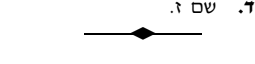
גריסין הגריס הריהו בעיקר חלק גרוס (שבור) לשתים של מיני קטניות או דגן. אף שנוכרו בדברי חכמים גריסים של סופח, בדרך כלל מדובר בלשון חכמים בגריסים של פולים, שכשהם נחצים לשתים שטחם הפנימי שטוח וחלק (ולכך, גם שימש הגריס למדידה, והריהו מידת שטח מוגדרת). **עדשים** העדשים הנזכרות בדרך כלל הן העדשים האדומות. משום זמינותה וגודלה הקבוע של העדשה היא שימשה כחידה של מדידה.

עיונים אלא למקום חתך דאמר מקום חתך בעלמא אסור והכא שרי תהו אחרונים: הרי בודאי מדובר כאן באופן שנמלח האיל עם הזרוע קודם הבישול (כדין מליחת בשר קודם בישולו), ואם כן לשיטה הסבורה (בעמ' הקודם) כי בתחילה מבשלים את האיל עם הזרוע רק לאחר הבישול חותכים את הזרוע מן האיל, הרי ייאסר האיל לאכילת זרים בכדי קליפה במקום החתך, ומשום שנמלח עם הזרוע (האסורה לאכילה לזרים) והשיבו כי מהסוגיה במכות (יח,ב) עולה כי איסור אכילת קדשים לזרים חל רק לאחר זריקת דם הקרבן. ויש לומר שהיו מולחים את האיל עם הזרוע שבו לפני זריקת הדם, ועדיין לא חל איסור זרות, לאסור את האיל בכדי קליפה (או"ש).

אכן יש שהקשו על הסבר זה, שהרי אף אם לא חל איסור זרות קודם זריקה, מכל מקום לאחר זריקת הדם, לכשחל איסור זרות על חלק הקרבן הניתן לכהן, מן הראוי שיחול אף על החלק המותר לאכילת זרים, ובכדי קליפה (שרית הר צב). ועוד הוסיפו כי קביעה זו שאיסור זרות חל רק משעת זריקה אינו אלא לשיטת חכמים, ואולם לשיטת ר' שמעון

אורה החלבה להקל ולהחמיר מין ושאינו מינו וכו' נפלה סאה תרומה לפחות ממאה, מין בשאינו מינו — הרי זה בנותן טעם. שאם יש בכל טעם תרומה — נעשה הכל מדומע וימכר לכהנים חוץ מדמי תרומה שבו. ואם טעם הכל טעם חולין — הכל מותר לזרים. כמשנה בערלה. (רמב"ם ספר זרעים הלכות תרומות פי"ג ה"ב).

מסורת הש"ס ב. חולין סח,ב. ילק"ש תורה תשי. ג. משנה ערלה ב, ו, ב, ז. ד. שם ז.

גרסות

דאמר מקום חתך בעלמא אסור והכא שרי בכת"י: דאמר מר מקום חתך בעלמא אסור והכא שרי בכת"י: דעלמא אסור והכא שרי ויש כתיב שחסרות בהם מלים אלה. המחמץ ומתבל ומדמע בכת"י: המתבל והמחמץ והמדמע. מין ומינו... מין ושאינו בכת"י: מין במינו... מין בשאינו. וקתני סיפא להקל ולהחמיר מין ושאינו מינו בכת"י: חסרות מלים אלה. גריסין שנתבשלו בכת"י: גריסין של תרומה שנתבשלו. אם יש בהם בכת"י: ויש בהם. בין יש... בין אין בכת"י: בין שיש... בין שאין. במאה ואחד בכת"י ובמשניות: באחד ומאה.

החיים

גריסין הגריס הריהו בעיקר חלק גרוס (שבור) לשתים של מיני קטניות או דגן. אף שנוכרו בדברי חכמים גריסים של סופח, בדרך כלל מדובר בלשון חכמים בגריסים של פולים, שכשהם נחצים לשתים שטחם הפנימי שטוח וחלק (ולכך, גם שימש הגריס למדידה, והריהו מידת שטח מוגדרת). **עדשים** העדשים הנזכרות בדרך כלל הן העדשים האדומות. משום זמינותה וגודלה הקבוע של העדשה היא שימשה כחידה של מדידה.

החיים

עיונים אלא למקום חתך דאמר מקום חתך בעלמא אסור והכא שרי תהו אחרונים: הרי בודאי מדובר כאן באופן שנמלח האיל עם הזרוע קודם הבישול (כדין מליחת בשר קודם בישולו), ואם כן לשיטה הסבורה (בעמ' הקודם) כי בתחילה מבשלים את האיל עם הזרוע רק לאחר הבישול חותכים את הזרוע מן האיל, הרי ייאסר האיל לאכילת זרים בכדי קליפה במקום החתך, ומשום שנמלח עם הזרוע (האסורה לאכילה לזרים) והשיבו כי מהסוגיה במכות (יח,ב) עולה כי איסור אכילת קדשים לזרים חל רק לאחר זריקת דם הקרבן. ויש לומר שהיו מולחים את האיל עם הזרוע שבו לפני זריקת הדם, ועדיין לא חל איסור זרות, לאסור את האיל בכדי קליפה (או"ש).

אכן יש שהקשו על הסבר זה, שהרי אף אם לא חל איסור זרות קודם זריקה, מכל מקום לאחר זריקת הדם, לכשחל איסור זרות על חלק הקרבן הניתן לכהן, מן הראוי שיחול אף על החלק המותר לאכילת זרים, ובכדי קליפה (שרית הר צב). ועוד הוסיפו כי קביעה זו שאיסור זרות חל רק משעת זריקה אינו אלא לשיטת חכמים, ואולם לשיטת ר' שמעון

אורה החלבה להקל ולהחמיר מין ושאינו מינו וכו' נפלה סאה תרומה לפחות ממאה, מין בשאינו מינו — הרי זה בנותן טעם. שאם יש בכל טעם תרומה — נעשה הכל מדומע וימכר לכהנים חוץ מדמי תרומה שבו. ואם טעם הכל טעם חולין — הכל מותר לזרים. כמשנה בערלה. (רמב"ם ספר זרעים הלכות תרומות פי"ג ה"ב).

מסורת הש"ס
 א. משנה תרומות י, ח. תוספתא תרומות ט,א. תוי"כ שמיני פי"ג. ילק"ש תורה תקלו.

גרסות

ומינו כיצד בכתיימי: במינו כיצד.

חטין שנפל לעיסת חטין יש בכתיימי: חטין שנפל לתוך עיסת חטין ויש: של חטי תרומה שנפל לעיסת חטי חולין.

בין יש בו כדי... בין אין בו כדי להעלות בכתיימי: בין יש בה להעלות... בין שאין בה לעלות.

אסור רישא יש בכתיימי: אסור הא יש בו לעלות במאה ואחד אין בו כדי להחמיץ מותר רישא.

לא רישא בכתיימי: רישא.

דחימוצו קשה בכתיימי: וחיימוצו קשה.

השיעורין יש בכתיימי: שיעורין שבתורה.

דתנן דג טמא יש בכתיימי: דתניא דג טמא קרוב למאתים.

לא במאה — והכי קאמר: אין צהן אחד ומאה של היתר, אלא מאה של היתר לצד האיסור — מותר. והא מדרישא — שאתה הולך בו כל שעה להחמיר זמין ומינו, אפילו הכי צטיל צמאה כי ליכא נותן טעם. מכלל דסיפא צמין ושאינו מינו — נששים, שהרי זה חילוק צמאה וזה צמין וזה צמין. ואחד כשאינו נותן טעם, וזה צמין. דקתני רישא שאור של חטים כו' — דהיינו, מין ומינו. יש בו כדי לחמץ — דהיינו, נותן טעם — לעולם אסור. אין בו אחד ומאה — אפילו אין בו כדי לחמץ — אסור. והיינו, "להחמיר", דהא צמין ושאינו מינו אמרו כי ליכא טעמא לא צמי צמאה ואחד, והכא צמין צמאה ואחד, אלא, צמאה דקא חמיר מינה אי ליכא צמאה ואחד — שרי, וקא סלקא דעתך: צמאה ואחד צמאה ואחד אסורא קאמר. אלא, צמאה — צמין, רישא וסיפא במאה — צמאה. לא רישא במאה ואחד — לצד מאיסורא. וסיפא במאה — לצד מאיסורא. ופרכינן — אי רישא צמאה וחד דהיתר קאמר, אמאי קתני "יש בו כדי לחמץ, אף על פי שיש מאה ואחד — אסור", וכי ליכא דהיינו טעמא כולי האי? אישתיק — רב דימי. אמר ליה — אצני. דלמא שאני שאור שחיימוצו קשה — ויש שקשה מחצירו. לא כל השיעורין שריים — ליתן טעם. רביעית — של

אז טמא אסור קאמר של ציר טהור, או של דבר אחר. וקאמר: הוה מאתן רביעיות נכי תמני. קצ — ארבעה לוגין, ולוג — ארבע רביעיות, שש עשרה לקב. וסאה — ששת קצין, לשלשה קצין — ארבעים ושמונה רביעיות, וכן ארבעה זימנין.

תוספות

לא במאה — פירש בקונטרס: והכי קאמר, אין בהן להעלות במאה ואחד של היתר, אלא מאה של היתר לבד האיסור — מותר. ופריך: והא מדרישא מין במינו, שאתה הולך בו כל שעה להחמיר, אפילו הכי בטיל במאה, כי ליכא נותן טעם, דקתני: אין בהן להעלות כו', בין אין בו כדי לחמץ — אסור. וסלקא דעתין: מאה ואחד, בהדי אסור קאמר. אלמא, במאה בטיל. מכלל דסיפא — בששים. דחילוק זה ביניהם: דזה אינו צריך מאה ואחד כשאין נותן טעם, וזה צריך. וזה הפירוש דחוק מאד: דמאי סלקא דעתך דמסדר התלמוד שיהא לשון המשנה משונה סיפא מרישא. דכיון שפירש "מאה ואחד" דסיפא היינו מאה ואחד של היתר, למה לא יהיה "מאה ואחד" דרישא דמין במינו, מאה ואחד של היתר, כמו שמתרץ לבסוף? ולא היה לו לטעות בכך! ועוד: דפריך "במאה ואחד אמאי לא בטיל?", מי דחקו להצריך מאה ואחד של היתר? ונראה: דמשום האי פירכא דחקו בקונטרס לפרש במאה ואחד של היתר, מדפריך עליה: כיון דמוקמת במאה ואחד של

היתר, אמאי לא בטיל? ונראה לפרש: "לא, במאה" — כלומר, מאה עם האיסור. והמקשה סלקא דעתיה דמאה בלא איסור קאמר. לכך פריך: מדרישא במאה ואחד. ו"אין להעלות במאה ואחד, אסור" — היינו, במאה של היתר וחד של איסור. כמו בכל דוכתינן, ד"תרומה עולה במאה ואחד" — היינו, עם האיסור. כדדרשינן: "ממנו" — שנפל בתוכו הרי הוא מקדשו. "הוי סיפא בששים" — דאי במאה ואחד, מאי חומרא במין במינו ממין בשאינו מינו, דתרווייהו במאה ואחד של היתר בטיל, בפחות — לא בטיל! ומשני: דרישא בעיא מאה ואחד" — עם האיסור, "וסיפא מאה" — עם האיסור. "ואין בו להעלות במאה ואחד" דרישא וסיפא — הוי פירושו: מאה ואחד עם האיסור. והא דפריך: "וכי יש בו לחמץ במאה ואחד, אמאי לא בטיל?" — מילתא באפי נפשה היא, ולא אמאי דמשני קאי. ומשום דחמוץ אין בו נתינת טעם גמור כשאר נתינת טעם, קשיא ליה: אמאי לא בטיל במאה ואחד, דלא הוי אלא כמו העמדה דחלב בעלמא, דתנן בפרק "כל הבשר" (חולין קטז,א): המעמיד בעור הקבה, אם יש בה נותן טעם — אסורה. משמע, הא ליכא

השיב רב דימי על שאלת אביי: לא, אין הכוונה לביטול בששים, אלא לביטול במאה. שאל אביי: אם כן כיצד ניתן להסביר את סוף הברייתא, והא מדרישא [והרי מתוך שראשונה תחילתה] של הברייתא, בדינו של מין במינו שמחמירים בו, עוסקת בביטול במאה, הוי סיפא [והרי מכאן נסיק כי 1910] של הברייתא שמדובר בה במין בשאינו מינו, הוא בביטול בששים, שבוה יש להבחין בין ראשית הברייתא שמחמירים בה, לבין סוף הברייתא שיש בה צד להקל. דקתני רישא [שכן שנויה תחילת הברייתא]: להחמיר מין ומינו, כיצד? שאור של חטין של תרומה שנפל לעיסת (בצק) חטין של חולין, והרי זו איפוא תערובת מין במינו, ויש בו בשאור זה שיעור כדי לחמץ את העיסה — בין יש בו בבצק שיעור כדי להעלות (לבטל) את השאור במאה ואחד, בין אין בו שיעור שיש בו כדי להעלות את השאור במאה ואחד, בצק העיסה אסור. וכיוצא בדבר, אם אין בו בבצק העיסה שיעור שיש בו כדי להעלות את השאור במאה ואחד, בין שיש בו בשאור כדי לחמץ את העיסה, בין אם אין בו כדי לחמץ את העיסה — בצק העיסה אסור, משמע שרישא וסיפא [תחילתה וסופה] עוסקים בביטול

במאה! השיב רב דימי: לא, אין לדייק כך בדברי הברייתא, שכן יש מקום לומר כי רישא [תחילת הברייתא] המחמירה בדין במין במינו, עוסקת בביטול במאה וחד [ואת]. ואילו סיפא [סוף הברייתא] המקילה בדין במין שאינו במינו, עוסקת בביטול במאה. שאלו אביי: אם כדברך שתחילת הברייתא עוסקת בביטול במאה ואחד של היתר, כיצד זה אמרת הברייתא שאם היה בשאור כדי לחמץ את העיסה אסור אותה בכך, אף בשיעור של מאה ואחד. ומעתה יש לתמוה, וכי יש אפשרות שכזה שיהיה בו בשאור כדי לחמץ עיסה בשיעור כה גדול של מאה וחד [ואת] — מסתבר שלא, ואם כן אמאי לא בטיל [מדוע אינו בטל השאור]? אישתיק [שנתן] רב דימי, שלא היתה בידו תשובה. אמר ליה [ר] אביי לרב דימי: יש לך לומר כי דלמא שאני [שמא שונה, מיוחד משאר איסורים] הוא השאור שיכולת חיימוצו קשה (חזק ביותר), ולכך עשוי הוא שיחמץ אף עיסה שיש בה מאה ואחד. אמר ליה [ר] רב דימי לאביי: עתה אדכרתן מילתא [הזכרתני דבר הלכה] שאמר ר' יוסי בר' חנינא בדין ביטול איסורים: לא כל השיעורין לענין ביטול איסורים שוין, שהרי ציר (רוטב) היוצא מדג האסור באכילה, שהתערב בהיתר, שיעורו הוא קרוב לפי מאתים מדג היתר. דתנן [שכן שנינו במשנה]: דג טמא, צירו אסור. ובכמה הוא מתבטל — ר' יהודה אומר: שיעור רביעית של ציר הדג בטל בסאתים של היתר, שיש בהן קרוב למאתים רביעיות (ובדיוק, מאה תשעים ושתיים רביעיות).

עיונים

אמאי לא בטיל אישתיק בהסבר קושיית אביי פירש רש"י שהקושיה היא רק לפי מה שפירשנו שיש לשער במאה ואחד (בלא התרומה). אכן אילו היה השיעור במאה — לא היה זה קשה, שכן גזרו חכמים על תערובת מין במינו כאילו היתה מין בשאינו מינו. ולכך צריך מאה, כי שיערו חכמים בכל האיסורים, שעד מאה יש לחוש בנתינת טעם, אבל למעלה משיעור זה, אין נתינת טעם בכל האוכלים. ויש לשאול: מה טעם להחמיר במין במינו במאה ואחד, אם מוחזק לחכמים שאין כח בשאור לתת טעם במאה ואחד. ועוד, אילו היה כן, היה לנו לשער בכל האיסורים במאה ואחד. שכן לדעה זו הלא קבעו בכל מקום ביטול במאה משום מיעוט מקרים שנותנים טעם אף למעלה מששים. ואולם אין נתינת טעם ביותר ממאה, מלבד בדברים מיוחדים העשויים לנתינת טעם, כתבלינים (יוס"ד).

דג טמא הדגים הטמאים הם אלה שאין להם סימני טהרה, והריהם אסורים באכילה מן התורה (ויקרא יא, י-יא. דברים יד, י). וכשם שבדגים הטהורים, אלה שיש להם סנפיר וקשקשת, עשה בהם הכתוב כל מים כימים ונחלים, כך גם בדגים הטמאים עשה בהם הכתוב כל מים כימים ונחלים, שכן נאמר "מים" "מים", "נחלים" "נחלים" — לגזירה שווה (תוי"כ שמיני פרשה ג).

האוכל דגים טמאים, מלבד שעבר על מצוות לא תעשה שיש בדבר, הריהו עובר אף על מצוות עשה. שכן אמר הכתוב "כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו" (ויקרא יא, ט), ללמד שיש באכילת דג טמא, אף משום לאו הבא מכלל עשה, שהריהו בעשה (רש"י לעיל ס"ב. אנצקל"ח).

רביעית בסאתים שיעור זה שאמר ר' יהודה "רביעית בסאתים" הריהו כשיעור שאמר ר' יוסי בר' חנינא "שיעורו קרוב למאתים". שכן בסאתים יש קרוב למאתים רביעיות, שכן הוא החשבון: בכל קב ישנם ארבעה לוגים, והלוג מכיל ארבע רביעיות — נמצא שיש שש עשרה רביעיות בקב אחד. והסאה הריהו בת ששה קבים — נמצא איפוא שבכל סאה יש תשעים ושש רביעיות, ובשתי סאות — מאה תשעים ושתיים רביעיות,

הרי זה איפוא קרוב למאתים (רש"י).

אורה ההלכה

שאור של חטין שנפל לעיסת חטין ויש בו כדי לחמץ שאור של חטי תרומה שנפל לתוך עיסת חטים של חולין, ויש בו כדי לחמץ אותה — הרי העיסה כולה מדומעת, אף על פי שהשאור הוא אחד מאלף. והכל אסור בהנאה. כמשנה בערלה ובגמרא כאן. (רמב"ם ספר קרושה הלכות מאכלות אסורות פט"ז ה"ב).

דג טמא צירו אסור ציר דגים טמאים — איסורו אינו אלא מדברי חכמים. לפיכך מותר לקנות מהגוי דגים מלוחים טהורים, אף על פי שמונחים עם הטמאים בכלי אחד, שמא לא נמלחו יחד. וכתב הרמ"א שיש אסורים, אם מונחים עם הטמאים בחבית אחת. וכן נוהגים שלא לקנותם, אפילו אם רואים שרק מונחים עם הטמאים המלוחים בערבוב על השלחן שמוכרים אותם שם. מלבד בדג הערינג' ומרקד"ש שמתירם בכל ענין, שרדאי אין נמלחים עם הטמאים, משום שאין הדרך למלחם עמהם. ואפילו בשאר דגים, אין להחמיר לפשפש ולברוק אם יש ביניהם דגים טמאים. ואם רואה שהדגים הטמאים שרויים במים עם הטהורים — אפילו בהערינג' יש לאסרו. אבל כל זמן שאין רואים אותם שרויים יחד — אין חוששים שמא נשרו יחד (שם). וכל זה לכתחילה, אבל בדיעבד, שכבר קנו, יש להתיר בכל ענין, משום שאיסור ציר דגים אינו אלא מדברי חכמים, ואומרים אנו שמא בתחילה לא נמלחו יחד, ואין חוששים אחר כך לבלעיתם זה מזה. וכל זה הוא דווקא באופן שאין בהם שמנונית, וסתם דגים מלוחים אין בהם שמנונית, אבל אם יש בהם שמנונית — אסור מהתורה. וכשמסתפק יש לנהוג בספק זה לחומרא כשאר ספק בדין תורה. ואם הדגים המלוחים יבשים, מותר בכל ענין, מאחר שגם הטמאים יבשים, ואין בולעים אחד מחבירו. ונהגו להחמיר גם בזה לכתחילה, אם מונחים הטמאים ביניהם. (רמב"ם פי"ג הכ"ב. שו"ע ייד פג, ה).

בראשי לפתות – ירק של לפת. ולי נראה: שראש הלפת מתוק מוננו, וטעם הנשר ניכר בזנבות הלפת נשיעור מועט. אבל נראשי לפתות אינו ניכר אלא נשיעור גמור. מתניתין – דקמני: גיד אף על פי שמכירו, אוקר את המנשיל, מפני טעמו – ללא כי האי תנא. אין בגידים בנותן טעם – ומשליכו, והשאר מותר. וליה לא סבירא ליה – לרבי אמי לאכשורינהו. ומיהו כיון דמשמיה דרבי יהושע בן לוי שרי ליה, לא ממי צדייהו. והילכתא אין בגידים בנותן טעם – וזין נמשל וזין נמלא וזין נללא – משליכו, ומותר. ודוקא זו, אבל שמנו יש זו בנותן טעם, ואם לא נטל שמנו – אוקר. וליבטול ברובא – כי אין מכירו?

תוספות

נותן טעם – שרי, אף על פי שהעמיד החלב. משום דהעמדה לא חשיבא טעמא, והוא הדין חימוץ! ומשני: שאור שאני, דחמוצו קשה. והאמר רבי יהודה מין במינו לא בטיל – הקשה רבינו תם: לישני "הא ידידה, הא דרביה, משמיה דרבן גמליאל", כדמשני בפרק "התערובות" (זבחים ע"ט, א) ויש לומר: דהכא אית ליה שינויא אחריתי. ואם תאמר: והלא סתם ציר יש בו מים, כדאמרינן ב"הלוקח בהמה" (בכורות כ"ב, א): הלוקח ציר מעם

ושואלים: והאמר [והרי אמר] ר' יהודה כי תערובת איסור בהיתר של מין במינו לא בטיל [לא בטיל] האיסור, וכיצד בטל הציר? ומשיבים: שאני [שונה]. מיוחד משאר איסורים הוא הציר, שכן זיעה בעלמא [סתם] הוא, שאינו ממש דבר מן הדג עצמו, ולכן הריהו בטל, אף לשיטת ר' יהודה, אפילו במינו.

והאמר רבי יהודה מין במינו לא בטיל! – שאני ציר, דזיעה בעלמא הוא.

א"כ כיצד משערינן? אמר רב הונא: פכשך בראשי לפתות. מתניתין דלא פהאי תנא, דתניא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אין בגידין בנותן טעם. ההוא דאתא לקמיה דרבי חנינא, הוה יתיב רבי יהודה בר זבינא אבבא, פי נפק אמר ליה: מאי אמר לך? אמר ליה: שריא ניהליה. אמר ליה: הדר עייליה לקמיה! אמר: מאן האי דקא מצער לי? זיל אימא ליה למאן דיתיב אבבא: אין בגידין בנותן טעם. פי אתו לקמיה דרבי אמי, משדר להו לקמיה דרבי יצחק בן חלוב, דמורי בה להיתירא משום דרבי יהושע בן לוי, וליה לא סבירא ליה. והלכתא: אין בגידין בנותן טעם.

ב"גיד הנשה שנתבטל" – וליבטול ברובא!

א שנינו במשנתנו שירך שהתבשלה עם גיד הנשה שבתוכה אסורה אם הגיד נתן בה טעם. והסבירה המשנה כיצד משערינן [משערים אנו] אם יש בה טעם גיד? – כבשר בלפת. ובהסבר דברי המשנה הללו אמר רב הונא: הכוונה היא כבשר שמתבשל בקדירה עם ראשי הלפתות. ואמרים עוד בהסבר משנתנו כי מתניתין [משנתנו] האומרת שגיד הנשה נותן טעם בדבר שהתבשל עמו, היא שלא כשיטת האי [זה] התנא, דתניא [שכן שנויה ברייתא]. ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר: אין בגידין בנותן טעם כלל. ומספרים ההוא דאתא לקמיה [אדם אחד שבא לפני] ר' חנינא לשאול שאלה בדינה של ירך שהתבשלה עם גיד הנשה שבתוכה. הוה יתיב [היה יושב] ר' יהודה בר זבינא אבבא [בשער] ביתו של ר' חנינא. כי נפק [כאשר יצא] אותו אדם מלפני ר' חנינא, אמר ליה [לך] ר' יהודה בר זבינא לאותו אדם, בשאלה: מאי [מה] אמר לך ר' חנינא? אמר ליה [לך]: שריא ניהליה [התיר לך] את הירך באכילה. אמר ליה [לך] ר' יהודה בר זבינא לאותו אדם: והכנס את השאלה הזו לפניך! וכאשר לא ברק יפה! לכשבא אותו אדם שוב לפני ר' חנינא, אמר ר' חנינא: מאן האי דקא מצער לי [מיהו זה שמצער אותך]? זיל אימא ליה למאן דיתיב אבבא [לך] אמור לו למי שיושב בשער] כי אין בגידין בנותן טעם. ולכן, די להשליך את גיד הנשה, והשאר מותר. ומספרים עוד בענין זה, כי אתו לקמיה [כאשר היו באים לפני] ר' אמי בשאלה על ירך שהתבשלה עם גיד הנשה, משדר להו לקמיה [היה שולח אותם לפני] ר' יצחק בן חלוב, דמורי [שהיה מורה] בה להיתירא [להיתר] משום [כשם] ר' יהושע בן לוי, וליה לא סבירא ליה [ואילו הוא עצמו]. ר' אמי, לא היה סבור כן]. אבל לא היה רוצה לאסור לאדם אחר, ולכן שלח אותו לחכם המתיר. ומסכמים: והלכתא [והלכה]: אין בגידין בנותן טעם.

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

א שנינו במשנתנו כי גיד הנשה שנתבטל עם גידים של היתר, ואין הוא מכיר את גיד הנשה בתוכו, שנאסרו בכך כל הגידים [אף שיש בהם כדי לבטל טעמו של גיד הנשה]. ושואלים: וליבטול ברובא [ושייתבטל הגיד ברוב]!

מסורת הש"ס
ב. יבמות פ"א, מנחות כ"ב, כ"ג, חולין צ"ב, ק"א, ק"ב, ק"א, ק"א, ילק"ש תורה תשי.
ג. תוספתא חולין ז', ו. פסחים כ"ב, חולין פ"ט, ב. ק"ב, ק"א, ילק"ש תורה קלג.

גרסות
והאמר רבי יהודה יש בכת"י: ומי א"ר יהודה הכי והאמר ר"י.
ציר דזיעה יש בכת"י: ציר דגים דזיעה.
כיצד משערינן יש בכת"י: כיצד משערינן אותו וכן: כיצד משערינן כבשר בלפת. יהודה בר זבינא בכת"י: רב יהודה ויש בכת"י: יהודה בר זבינא.

כי נפק אמר בכת"י: כי נפק אתא ויש בכת"י: אמר. שריא ניהליה אמר ליה הדר עייליה בכת"י: שרייה ניהלי א"ל תני עייל.
זיל אימא ליה בכת"י: מוק אימא ליה.
בן חלוב יש בכת"י: בר חלוב.

בן חלוב דמורי בה להיתירא משום דרבי יהושע בן לוי בכת"י: ב"ר חלוב דמורי ליה משמיה דרבי"ל להיתירא. וליבטול ברובא בכת"י: אמאי וליבטול ברובא.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.

לשון ראשי לפתות
המלה "לפת" היא שם פרטי לירק ממיני הכרוב, ממשפחת המצליבים, הבא כדבר מאכל ובעיקר לבהמות. ובאשר למשמע "ראשי לפתות" נחלקו הדעות. יש שאמרו שהכוונה לחלק הירק העליון, ויש שאמרו שהכוונה לשורשי הירק שבקרקע, וה"ראשי" מתאר את הצורה העגולה, כעין ראש. ראה גם עמ' 409.